

STIRBER LAJOS

MŰVÉSZETRE NEVELÉS ALÓL FELMENTVE AKINEK NEM INGE...

„Meglehet, vannak, akik művészet nélkül is boldogok. Ignoti nulla cupido. Ne irigyeljük őket, igyekezzünk a bennök elsorvadt nemes szervet a fiatalság tömegeiben kifejleszteni.”

(Kodály Zoltán)

Tanítómesterünk idézett „üzenete” *Gyermekkarok* című, 1929-ben írott dolgozatából való. Bár azóta sok víz folyt le a Dunán, jómagam, mintegy 50 éve (még most is óraadó) gyakorlati pedagógusként a pályán, azt tapasztalom, hogy Kodály Zoltánnak, minden idők legkiemelkedőbb nevelői egyikének üzenetei mindmáig (halála után 50 évvel) sem jutottak el a címzettekhez: a pedagógusok többségéhez. Az iskola ügyét irányítókhoz meg végképp nem. Így aztán „ignoti nulla cupido”, azaz: amit nem ismerünk, arra nem vágyakozunk – a tudatlannak nincsenek vágyai alapon a tanügyért felelősöknek a hazai köznevelés rendszerében a művészetekre és a művészetekkel nevelést mára sikerült teljesen a perifériára szorítani. A hazai iskolapolitika vajúdását, sorozatos melléfogásait tapasztalva úgy tűnik: az ifjúság neveléséért, a jövőért felelősökhöz nemcsak a kodályi üzenetek nem jutottak el, hanem mintha arról sem hallottak volna, hogy a mai eredményes iskola már arra a kérdésre keresi a választ, hogyan valósítható meg a sikeres életút. „A kérdésre a nevelés tudománya és a pedagógusok naponta átélt tapasztalásai – benne a gyermek és a felnőtt életsorsok zsákutcaival – adják meg a leghitelesebb választ. Ezek summázata szerint a végleges megoldást nem a tudás halmozása – nem is annak mellőzése! –, sokkal inkább az érzelmi intelligencia fejlesztéséhez kapcsolt naprakész, mobilizálható tudás teremtheti meg. Ennek egyik fontos eszköze a művészeti nevelés, kiemelten a zene.” – olvasható Pécsi Géza–Uzsaliné Pécsi Rita *Tanmenet és módszertani ajánlás, A kulcs a muzsikához* tankönyvcsalád melléklete című kiadványban (Pécs, 2001). Hogy a tanügyünket – a gyermekközpontúság helyett – évtizedek óta uraló technokrata szellemiségű, lélekölő teljesítményközpontúság milyen romboló hatású, azt leginkább a gyakorlati pedagógus tapasztalja. A gúzsba

kötött nemzet napszámosa – „ne szólj szám...” – jobbnak látja inkább beállni a sorba: fut felkészíteni a „versenyzőit”, hogy „pontokat” szerezzen magának és az iskolának. Tessék csak engem nyugodtan megmosolyogni, én akkor is így látom, s a következő „eset” is ebből a látószögből vetül elém.

A naptári év elején alapiskoláink és középiskoláink igazgatói egy elektronikus kérdőívet kaptak a következő szöveggel:

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége és a Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága – a tisztánlátás céljával – határozott úgy, hogy felméri a zenére és zenével nevelés leghatékonyabb formájának – az iskolai karének állapotát iskolájukban.

Hadd idézzük Kodály Zoltán néhány üzenetét: „Mit kellene tenni? Az iskolában úgy tanítani az éneket és zenét, hogy ne gyötrelmem, hanem gyönyörűség legyen a tanulónak... Nem algebrai jelek rendszerét, titkosírását egy, a gyermekekre közömbös nyelvnek kell benne láttatni. A közvetlen megérezése útját kell egyengetni. (...) Leghálásabb tárgy a karének, mert legjobban fizet a ráfordított fáradtságért. A tudományos tárgyak iskolai eredménye nem igen mérhető komoly tudományos mértékkel. Arra érettebb kor, hosszabb foglalkozás kell. Ellenben bármely iskola énekkara elérheti azt a színvonalat, amelyen alkalmassá válik az iskolán belüli nevelő szerepre. Egy lépéssel tovább: már a nyilvános zeneéletben is számottevő értéket jelenthet.” Más: „Hogy a magyar nem szeret egyesülni: oly végtelen nemzeti hiba, aminek a javítására minden eszközt meg kellene ragadni.”

Kérjük tisztelettel mind az iskolavezetést, mind a témában érintett pedagógusokat, hogy a mellékelt linke kattintva 2017. február 28-ig töltsék ki az elektronikus kérdőívünket, mert ezzel nagymértékben segítik munkánkat.

Ráadásnak még egy kodályi üzenet: „... ami a legértékesebb: azt nem lehet pénzben venni. Nem az erszény, a lélek üressége a nagyobb baj. S ebből nekünk túlon túl kijutott.”

Tisztelettel:

SZMPSZ és SZMZT

Komárom, 2017. január 26.

ISKOLAI FELMÉRÉS A ZENEI NEVELÉSRŐL ÉS A MŰKÖDŐ KÓRUSOKRÓL

1. Az iskola neve:
2. Az iskola típusa (alapiskola 1-4, alapiskola 5-9, gimnázium, szakközépiskola)
3. Elérhetőségek: (telefon, e-mail)
4. Járás:
5. Van-e az iskolának zenei nevelésre képesített pedagógusa? (igen, nem)
6. Ha igen, kérem, írja le a nevét/nevüket, elérhetőségét: (név, telefon, e-mail)
7. A pedagógus zene szakja mely más szakkal/szakokkal párosul?
8. Az összes zenei nevelés órát a szakos tanítja? (igen, nem)
9. Hány zenei nevelés óra van összesen?
10. Ha nincs az iskolának képesített zeneszakosa, hogyan van biztosítva a zenei nevelés?
11. Van-e – bár képesítéssel nem rendelkező, de – a zenei nevelést ellátni képes pedagógusa az iskolának?
12. Ha igen, írja le a nevét, elérhetőségét: (név, telefon, e-mail)
13. Van-e az iskolában rendszeresen (hetente 1 alkalommal összejáró) működő éneklő csoportja? (van, nincs)
14. Ha nincs, mi az oka?
15. Ha van a csoportnak neve, kérem, írja ide: (név, nincs)
16. Van-e az iskolában rendszeresen (hetente 1 alkalommal összejáró) működő hangszeres együttese? (van, nincs)
17. Ha van a csoportnak neve, kérem, írja ide: (név, nincs)
18. Van-e az iskolának alsó vagy felső tagozatos énekkara? (alsó, felső, nincs)
19. Ha van, hetente hány alkalommal (hány tanórában) van próbalehetősége?
20. Milyen alapon működik az énekkar? (körtevékenység, választható tantárgy, egyéb)
21. Az énekkarnak milyen alkalmakkor (rendezvényeken) van lehetősége fellépni?
22. Fellépés egy tanévben hányszor adódik?
23. Javaslatok, észrevételei:

Az SZMPSZ a kérdőívet 256 alapiskola és 62 középiskola igazgatójának küldte el, ám mindössze 63 iskola igazgatója küldte vissza kitöltve. Itt tartunk, ide süllyedtünk!

A komáromi Selye János Gimnázium énekara és hangszeres kamaragyüttese az első Vox Iuventutis seregszemplén Érsekújvárbán.

Az érsekújvári Czuczor Gergely Alapiskola énekara Pethes Emese vezetésével az első Vox Iuventutis seregszemplén Érsekújvárbán.

Ez van, ha nem az „élet zengi be az iskolát” – ha azt nem a szakma, hanem a politika irányítja; ha a bársonyszékeket folyamatosan a „művészet alól felmentettek” öröklik, olyanok, akiknek az – ignoti nulla cupido következtében – nincs igénye a klasszikus kultúrára, a művészetekre. A pedagógiához való hozzá nem értés eklatáns példája az, amit a zenei neveléssel művelnek: a zenei nevelés mint tantárgy évek óta megszűnt a 8. és a 9. osztályban, de a készülő reform szerint talán majd újfent ott lesz a 8. osztályban, viszont most meg az 1. osztályból vették ki; a magyar gyerek minek is tanulna zenei anyanyelvét? A középiskolákból meg az ún. nemesebb zene egyszerűen száműzöttetett.

Fejétől búzlik... – mondták eleink. „Minden a vezetón múlik” – figyelmeztetett tanítómesterünk, Kodály Zoltán. Az ilyen példaadás mellett miért volna fontos az iskolavezetők többsége számára, hogy visszajelezzenek? Ment-segükre legyen mondva: kegyelmes uramék toldozó-foltozó, sehova nem vezető reformjai között így is van mit tenniük, hogy a rájuk erőszakolt tévutak között eligazodjanak, megfeleljenek feletteseik agyrémeinek.

Nagyon ideje lenne már a földön járni, a társadalomban a feje tetejére állított értékrendet a tanügyben talpra állítani. Napnál világosabb: a rendrakást az iskolaügyi tárcánál kellene kezdeni! Azt mindenkor olyan szakemberre – nem politikusra – kellene bízni, aki végigment a számléltra minden fokán; olyan szakemberre, aki életében gyereket is látott, nemcsak pénzt. Ideje lenne már nem hazudni, igaz diagnózist készíteni, a bajokat orvosolni, a gondokat nem a szőnyeg alá söpörni.

A sokat markoló – nagyon keveset fogó, vaskalapos oktató-nevelő iskoláról átállni a humán (művészetekre és művészetekkel is nevelő) érzelmi intelligenciát fejlesztő gyermekközpontú – a „sikeres életút” megtalálását segítő – nevelő-oktató iskolára; mi több, az önrendelkező saját iskolarendszerre!

Hogy minden nehézség ellenére a zenei nevelés terén is lehet lépni, lehet tenni, annak ékes bizonyítéka, hogy 2019-ben a Csengő Énekszó, a szlovákiai magyar gyermek- és ifjúsági kórusok országos seregszempléje már a 17. évfolyamához érkezik. A seregszemplé 16. évfolyamán 2016 májusában az I. kategóriában 5 iskola alsó tagozatos, a II. kategóriában 8 iskola felső tagozatos, a III. kategóriában 3 középiskolás, a IV. kategóriában 1 zeneiskolás kórus mértette meg magát.

Az idén, a Csemadok Országos Tanácsa és a Szlovákiai Magyar Zenebarátok Társasága VOX IUVENTUTIS néven – a szlovákiai magyar gyermek- és ifjúsági kórusok részére – a kórusmozgalom megerősítése céljából újabb, nem versenyjellegű seregszemplét hirdetett meg. A szervezők nagy öröme a felmérésre reagáló iskolákból 7 énekkar – a dunaszerdahelyi Kodály Zoltán Alapiskola Gyermekkara Mgr. Zöld Ágnes vezetésével, a zsigárdi Napsugár Kórus Mgr. Žiaček Adrianna irányításával, a felsőszeli Széchenyi István Alapiskola Csalogány Kórusa Mgr. Mészáros Magdolna és Mgr. Lénárt Krisztina koordinálásával, a Gimesi Alapiskola Gyermekkara Varga Imre vezetésével, az érsekújvári Czuczor Gergely Alapiskola Gyermekkara Pethes Emese irányításával, az Ipolybalogi Művészeti Alapiskola Énekara Zátka Veronika koordinálásával, a komáromi Selye János Gimnázium Énekara és Hangszeres Kamaragyüttese Stirber Lajos vezetésével – használta ki az újabb lehetőséget, nevezett be az érsekújvári találkozóra. A neves „zsűri”, Józsa Mónika karnagy, egyetemi oktató (Nyitra) és Chrasek Katalin karnagy, egyetemi oktató (Budapest) véleménye szerint a „felfedezett kórusok” teljesítménye nagyon jó színvonalú volt.

Érsekújvár kitétt magáért, a szervezők csapata – élén Kovács Tamással, a Csemadok Érsekújvári Területi Választmánya titkárával – mindent meg-

tett, hogy a résztvevők jól érezzék magukat.

Tisztelt Igazgató Hölgyek! Tisztelt Igazgató Urak! Kedves Pedagóguskollégák! Tegyen meg az iskola, a pedagógus minden tőle telhetőt, hogy tanítómesterünk, Kodály Zoltán – akinek születése 135., halálának 50. évfordulója évében az UNESCO a 2017-es naptári évet Kodály-évként hirdette meg – *Gyermekkarok* című dolgozatának kesernyés bevezető mondatai, miszerint: „Akinek nem mindegy, mi lesz itt a zenében egy-két emberöltő múlva, nem mehet el közömbösen az iskola mellett, amikor ének hallik ki belőle. Mit mond ez az ének? Nagyobbára ezt: «Nekünk így is jó! Kevés az idő, kevés a fizetés, az igazgató nem szereti a karéneket. Nekem semmi ambícióm, örülök, hogy élek...» Nem ez a szövege, mégis ez szól belőle mindennél hangsúlyosabban.” – minél előbb idejüket múlttá váljanak. Tegyük meg mindent megmaradásunkért!

Megszívlelésre még néhány kodályi üzenet:

A magyar ezer év előtt már régi keleti kultúrából került ide, s hozott magával valami keleti humanizmust, ami az európai léleknek egy és más tekintetben felette áll.

Nincs más zenénk, amely a magyar lélekbe mélyebben világít bele, tömörebb, ércnél maradandóbb formában. A magyar népdal a par excellence magyar klasszikus zene.

A zene nem magánosok kedvtelése, hanem lelki erőforrás, amelyet minden művelt nemzet igyekszik közkinccsé tenni. Kapja meg belőle részét minden magyar gyermek!

Minden gyermeknek joga, hogy az iskola kezébe adja azt a kis kulcsot, amellyel, ha ő is akarja, bejut a zene csodakertjébe, s azzal egész élete értékét megsokszorozza.

Mi tehát a teendő? Minél nagyobb tömegeket közvetlen érintkezésbe hozni igazi értékes zenével. Mi ennek ma a legjárhatóbb útja? A karéneklés.